

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Bevezetés

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala 2010 májusában megkereste irodánkat, hogy a környezettudatos tevékenységének fejlesztése valamint a megkötött környezeti állapotfelmérés elvégzéséhez kapcsolódó szerződési követelményeinek teljesítése érdekében végezzünk vizsgálatot, mely az önkormányzat környezeti teljesítményének jelenlegi állapotát mutatja be.

A vizsgálat fő területe – habár a teljes környezetvédelmi tevékenység áttekintésre került – a jogszabályi megfelelés mértéke illetve az érdekelt felekkel folytatott kommunikáció volt. Az önkormányzat sajátos jellegéből adódóan a környezetvédelemben kettős szerepet tölt be:

- környezetvédelmi irányítás, szakmai felügyelet, a város tevékenységének szabályozása;
- környezetvédelmi folyamatok alanya.

Az elmúlt időszakban az önkormányzat első ponthoz tartozó tevékenységét már több független szakértői csoport is vizsgálta, és ezek a jelentések mind elérhetőek, ezért ezzel a területtel nem kívántunk jelentősebb mértékben foglalkozni. Azonban a Polgármesteri Hivatalnak, mint a környezetvédelmi jogszabályok alanyának átvizsgálása fontos, mivel az eddigi hangsúlyeltolódások nemkívánatos folyamatokat eredményezhettek a tevékenységben.

A vizsgálathoz kapcsolódó alapadatok

Megrendelő

- neve: Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal
- címe: 6800/Hódmezővásárhely, Kossuth tér 1.
- KÜJ: 100149537
- kapcsolattartó: Kéri Enikő

Felülvizsgálatot végző:

- szervezet: DNV Magyarország Kft.
- személy: Vigh Csaba, vezető auditor (07-1018)

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Terület bemutatása

Földrajzi, történelmi információk¹

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város már az őskorban lakott hely volt. A város határában csaknem hatezer éves lelet-együtteseket tártak fel. A lakosság a halászatból, kereskedelemből és földművelésből élt. A török hódoltság idején a falu és környéke szinte teljesen elnéptelenedett, csak a török kiűzése után indult meg a lassú visszatelepülés. Az 1700-as években a Károlyiak birtoka volt a város és környéke. A dualizmus idején indult a város dinamikus fejlődésnek, a századfordulón bontakozott ki az az építkezési hullám, amelynek eredményeképpen a 20. század elejére a város arculata gyökeresen megváltozott. Hódmezővásárhely megőrizte mezővárosi jellegét, nagyhatáru települést kiterjedt tanyarendszer övezte.

A második világháború után a városban is megtörténtek azok az építkezések, amelyek során létrejött a város lakótelepe, a kertváros városrész ekkor indult fejlődésnek. A város határában ipartelepét hoztak létre, noha a nehézipari termelés soha nem jellemezte a várost. Ekkor jöttek létre azok a nagyvállalatok, amelyek elsősorban a könnyűiparhoz és a mezőgazdasági gépgyártáshoz, valamint az élelmiszeriparhoz kapcsolódtak. A rendszerváltozás után, az önkormányzati rendszer létrejöttével Hódmezővásárhely erőteljes fejlődésnek indult, elsősorban az infrastruktúra terén. Az akkor megfogalmazott fejlesztési koncepciót sikerült csaknem teljesen megvalósítani.

A '90-es évek közepére Hódmezővásárhely fejlődését hazai és nemzetközi szinten is díjakkal, kitüntetésekkel ismerték el. Európa Díjat kapott a város, csatornázás terén messzemenő eredményeket ért el. Új szennyvíztisztító telep létesült, kialakulóban van egy, a város nagyobb létesítményeit, intézményeit összekapcsoló informatikai hálózat. Megvalósult a város kórházának rekonstrukciója, a kakasszéki gyógyintézet felújítása ez évben befejeződik. Hódmezővásárhely jövőbeni fejlődése körvonalazódni látszik, a városban fedett uszoda építése kezdődik meg ez év őszétől. Hódmezővásárhely idegenforgalmi szempontból nagy természeti kincse az a termálvízkészlete, amely a városi strandfürdőt táplálja.

Nagy jelentőséggel bír a Hódmezővásárhely - Algyő közötti utóútszakasz négysávossá tétele, valamint a várost elkerülő és a nehézgépjármű-forgalomtól ezáltal tehermentesítő autóút megépítése. Ezek által a város is bekapcsolódhat a

¹ <http://hodmezovasarhely.hu/oldal/a-varos-4>

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Közép-Európán keresztül húzódó autópálya-rendszerbe. A város egyik legfőbb célja, hogy a Dél-alföldi régió egyik legkiemelkedőbb és legdinamikusabban fejlődő településévé váljon.

Önkormányzat épülete²

A régi városháza a 19. század elején épült. A földszintes épület az önálló törvényhatósági jogú város (1873) közigazgatási hivatalainak megnövekedésével szűknek bizonyult. Az új városháza tervpályázatát 1890-ben írták ki. Az első díjat Pátria jeligéjű pályázatával Ybl Lajos (1855-1934) nyerte el. Az ünnepélyes alapkőletétel 1892. április 12-én volt, megnyitására 1894. január 18-án, díszközgyűlés keretében kerül sor. A harangot a budapesti Walser cég készítette. A székház eklektikus stílusú reneszánszt idéző historizáló elemekkel. Háromszögletű és félkörív alakú ablakpárkányok, rokokós fűzerek, ballusztrád, rusztika díszítik a főhomlokzatot.

Fontosabb mutatók, információk³

Demográfiai mutatók:

Lakosok száma: 48.333 fő

Élve szülöttek száma tízezer főre: 85,9 fő

Halálozások száma tízezer főre: 137,8 fő

Népsűrűségi mutató: 100 fő/km²

Infrastrukturális mutatók:

Vízvezeték hálózatba bekapcsolt lakások aránya: 90,6 %

Gázzal való ellátottság: 97,5 %

Gázfűtéses lakások aránya: kb 60-65 %

Szemétyűjtésbe bevont lakások aránya: 89,4 %

Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya: 13,9 %

Egy fogyasztóra jutó villamosenergia-fogyasztás: 1653 kWh

Egy főre jutó gázfogyasztás: 103,5 m³

² <http://hodmezovasarhely.hu/oldalak/polgarmesteri-hivatal-84>

³ <http://hodmezovasarhely.hu/oldalak/a-varos-ma-28>

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Környezeti teljesítmény a város életében

A város vezetése nagy hangsúlyt fektet a környezeti értékek megóvására, a környezet és a természet hatékony védelmére. Ezt egyrészt beruházások, fejlesztések megvalósulásával éri el, másrészt hatékony kommunikációt folytat az érdekelt felekkel.

A lakosság és az egyéb érdekelt felek döntő többségének irányába folytatott kommunikáció legfontosabb eszköze a város honlapja, ahol az érintettek részletes információkat kapnak a környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos tevékenységekről. A honlap jól felépített rendszerben tartalmazza a szükséges információkat és lehetőséget nyújt az egyéb információk megismerésére (pl. kapcsolódó önkormányzati rendeletek) is. A város vezetésének döntése alapján a honlap bizonyos esetekben nem csak az alapinformációkat, hanem a kapcsolódó háttérdokumentumokat is tartalmazza. Így lehetőség van a megkötött szerződéseken túl a hatályos önkormányzati rendeletek és kiegészítéseik böngészésén kívül egyéb dokumentumok (pl. energetikai stratégia, városfejlesztési terv, hulladékgazdálkodási terv felülvizsgálata, stb.) tanulmányozására is.

A tervek részletesen tartalmazzák a jelenlegi állapotot, illetve útmutatást adnak a fejlődés lehetséges irányaira. A hatékonyabb működés érdekében azonban javasolt, hogy az elkészült dokumentumokban megfogalmazott célok legyenek egymással is összevetve. Megfontolandó továbbá, hogy a tanulmányokban kitűzött célok megvalósulásához létrehozott programok rendszeresen legyenek kiértékelve, esetleg a kiértékelés eredménye legyen megjelenítve a honlapon, ezáltal is igazolva, hogy a szervezet nemcsak a tervek kitűzésére, hanem azok teljesülésére is nagy hangsúlyt fektet.

Környezeti teljesítmény az önkormányzat működtetésében

A Polgármesteri Hivatal a környezetvédelmi tevékenységek során nemcsak, mint hatóság, a folyamatokat koordináló szervezet jelenik meg, hanem mint a környezetvédelem alanya is. Ezekben az esetekben az önkormányzatnak kell mindazon követelményeknek eleget tenni, melyeket a jogszabályok kötelező érvényűen fogalmaznak meg. Ezeket a területeket az eddig elkészített tanulmányok nem – vagy csak nagyon felületesen, elnagyoltan – vizsgálták, így jelen ellenőrzés főleg ezekre a területekre fektette a hangsúlyt.

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Az ellenőrzés során az alábbi fő területek lettek azonosítva:

- jogi és egyéb követelmények azonosítása, megfelelésértékelés;
- gazdálkodás az erőforrásokkal;
- kommunikációs folyamatok és hatékonyságuk.

Jogi- és egyéb követelmények azonosítása, megfelelésértékelés

A szervezet a működéséhez kapcsolódó jogi- és egyéb követelményeket azonosította, az abban foglalt előírásokat elemezte. A változások nyomonkövetéséhez internetes jogszabálygyűjteményeket valamint DVD jogtárat használnak. A feladatot a környezetvédelmi ügyintézők végzi. A jogszabályok nyilvántartása megfelel a szakmai követelményeknek, a vonatkozó hatályos jogszabályok ismertek és elérhetőek.

Az önkormányzatnak jelentésköteles pontforrása nincs, a hozzá kapcsolódó alap- és éves jelentések elkészítésére nem kötelezett.

Az ivóvíz-ellátás és csatornaszolgáltatás a közszolgáltatón keresztül történik, további kötelezettsége az önkormányzatnak ezen a területen nincs.

Zajvédelemmel kapcsolatos kötelezettsége az önkormányzatnak nincs, zajjal járó tevékenységet nem végeznek.

A hulladékok gyűjtése és elszállítása az épületen belül megoldott. A hulladékok elszállítását a kommunális közszolgáltatással megbízott szervezet végzi. A hulladékgyűjtés szelektív megvalósításához a szükséges eszközök rendelkezésre állnak. A nyilvántartások alapján megállapítható, hogy az önkormányzat éves adatszolgáltatásra – a keletkezett mennyiségek alapján – nem kötelezett. Az udvari szelektív gyűjtők esetében azonban körültekintőbben kell eljárni.

Erőforrás gazdálkodás

A szervezet működtetéséhez elengedhetetlen a megfelelő mennyiségű és minőségű erőforrás rendelkezésre állása. Az erőforrásokat az alábbiak szerint bontjuk csoportba:

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

- természeti erőforrások;
- humán erőforrás;
- gazdasági erőforrás (a jelen audit keretében nem került vizsgálatra).

Az alábbi fejezetekben bemutatásra kerülnek a különböző erőforrásokhoz kapcsolódó folyamatok, illetve – ahol ez lehetséges – a felhasználás hatékonyságának vizsgálata. Ahhoz, hogy a későbbiekben a hatékonyságvizsgálatot jobban el lehessen végezni, javasolt, hogy a szervezet fogalmazzon meg különböző teljesítménymutatókat (KPI), és határozza meg ezen mutatók változásának nyomonkövetését.

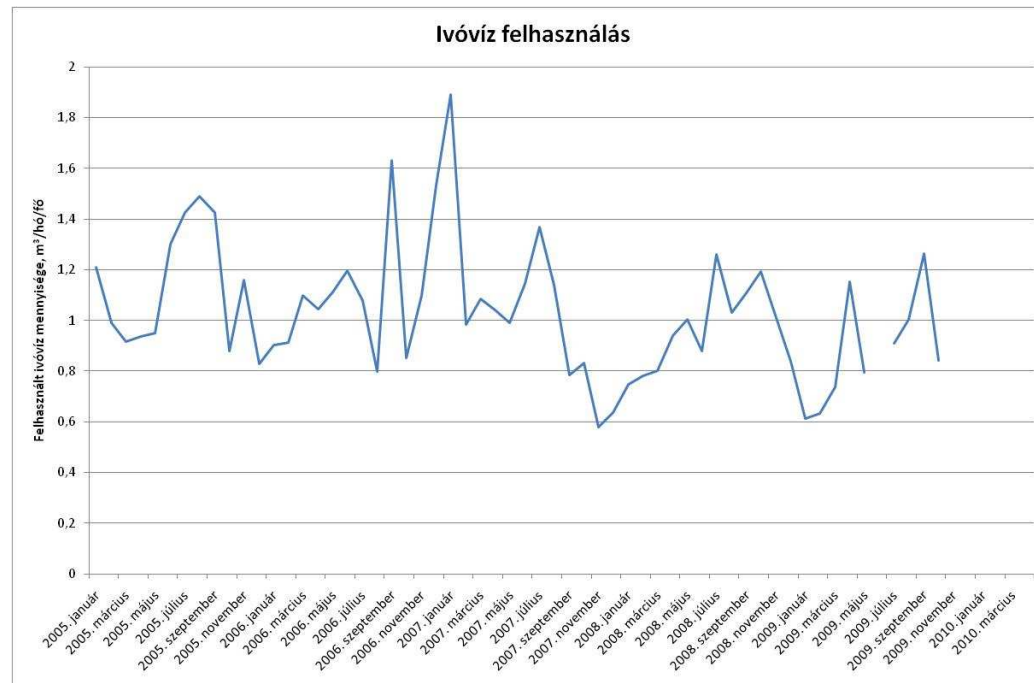
Természeti erőforrások

A természeti erőforrások felhasználásának vizsgálatakor az alábbiakat elemeztük:

- ivóvíz-felhasználás;
- villamosenergia fogyasztás;
- fűtéshez felhasznált energia.

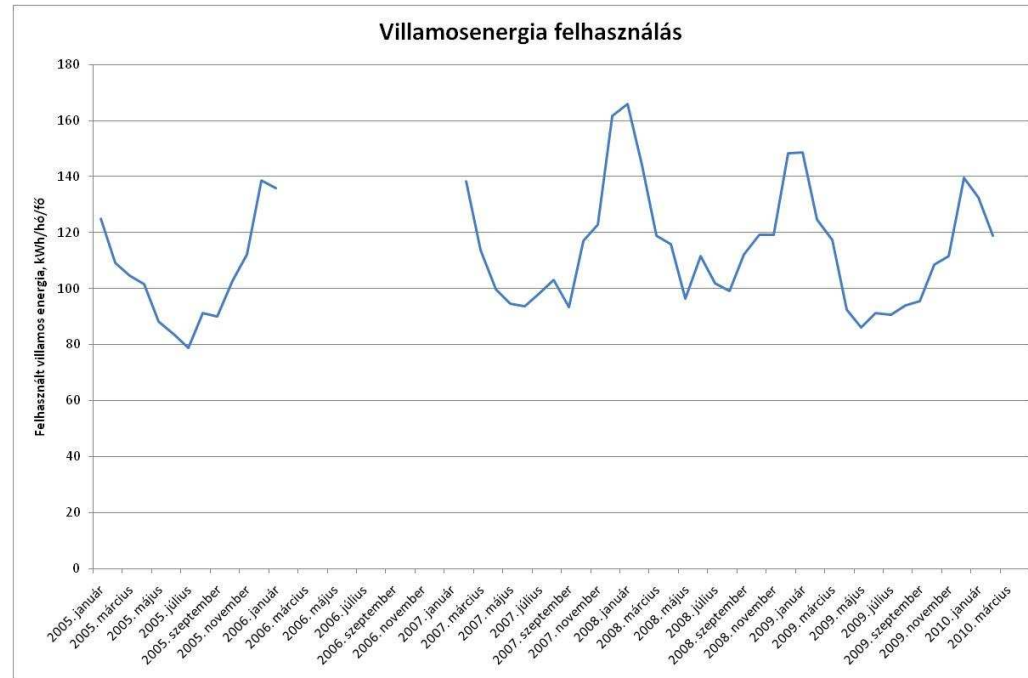
Az erőforrás-felhasználás elemzésekor az önkormányzat által az elmúlt öt évre kiterjedő adatsorokat használtuk fel. Az adatsorokat a jobb értelmezhetőség érdekében diagramban ábráztuk.

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Az ivóvíz felhasználásról megállapítható, hogy – bár erősen ingadozik (a legnagyobb és legkisebb érték között az eltérés több, mint háromszoros!) – csökkenő tendenciát mutat, mely hatékonyabb felhasználásra utal. Azt azonban javasolt felülvizsgálni, hogy mi okozza az erős fluktuációt. Egy, a hatékony felhasználáshoz kapcsolható határérték meghatározása segíthet a takarékos felhasználás megvalósításának nyomonkövetésében.

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

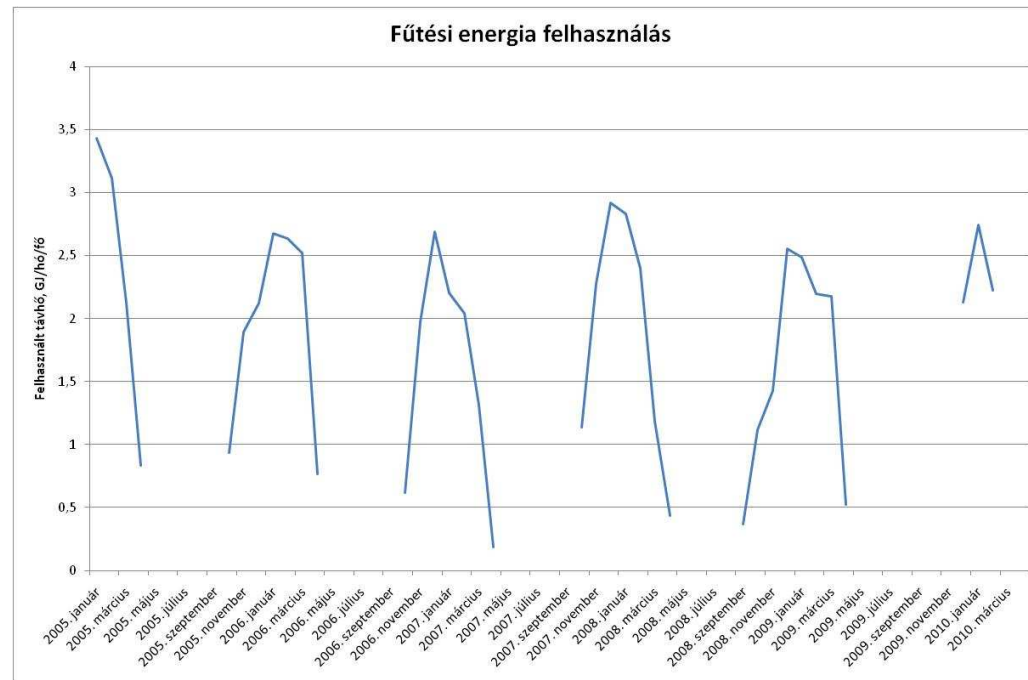

A villamosenergia felhasználás elemzésekor a 2006. évi adatok hiányoztak, így annak kiértékelése nem volt lehetséges. Az adatsorból megállapítható, hogy az a klasszikus szezonális jellegű görbe szerint változik. Az éves periódusban két csúccsal rendelkezik – a téli maximum, mely főleg a világításból ered, illetve a nyári maximum, mely a légkondicionáló berendezések használatához köthető.

A helyi maximumok mértéke alapján megállapítható, hogy a nyári fogyasztásnövekedés lényegesen kisebb, így a takarékosabb a világítás használatának szabályozásával, átalakításával valósítható meg. Javasolt megfontolni, hogy – ahol erre lehetőség van – a teljes irodavilágítás alkalmazása helyett a hatékonyabb és költséghatékonyabb helyi megvilágítást alkalmazzák. A nagy terek megvilágításakor is megfontolandó az energiatakarékos világítótestek alkalmazása.

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Segíthet az energiafogyasztás csökkentésében az informatikai berendezések üresjáratú használatának csökkentése. Amennyiben a számítógép nincs használva, az operációs rendszer segítségével lehetőség van csökkentett energiafelhasználású állapotba történő kapcsolására.

A fűtési energia felhasználásakor is megfigyelhető a szezonális jelleg, de az ingadozás az adott évek között lényegesen kisebb, és a tendencia csökkenő jelleget mutat. Meg kell jegyezni, hogy a fűtési mód eddig végrehajtott korszerűsítés a hatékonyabb energiaforrás alkalmazása felé mutatott, és az elért eredmények kiemelkedően jók. Azonban figyelembe kell venni, hogy hiába a hatékony energiaforrás alkalmazása, ha az épület nem teszi lehetővé a hatékony energiahasznosítást. Fűtéshez termál energiát használ a Hivatal.

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Az energetikai korszerűsítés egyik lehetséges módja a meglévő nyílászárók cseréje. Ennek – sajnos – igen komoly gátat szab, hogy az épület műemlék jellegű. Ez azonban nem jelentheti egyben az akadályát is a fejlődésnek – a megfelelő korszerű nyílászáró alapanyagok megválasztásával lehetőség van a csere kivitelezésére. Javasolt, hogy az önkormányzat végeztesse el egy hőterképes felmérést, mely alapján meghatározható, hogy mely területek adják a legkevésbé hatékony épületrészeket. A felmérés alapján lehetőség nyílik az esetleges több ütemben történő kivitelezés megvalósítására is.

Megfontolandó, hogy a jelenleg igen magas belmagassággal rendelkező épületben – ahol erre lehetőség van – csökkenteni kellene az irodák belmagasságát. A több, mint 3 m belmagasság csökkentése szintén a felhasznált fűtési energia mennyiségének csökkenését eredményezi.

Humán erőforrás

A szervezetben mindazon pozíciókban megtalálhatók a megfelelő környezetvédelmi ismeretekkel rendelkező szakemberek, akik az önkormányzat munkáját hatékonyan tudják segíteni.

Kommunikációs folyamatok és hatékonyságuk

Ez a fejezet az önkormányzatnak kizárólag azon kommunikációs folyamatait elemzi, melyek a szervezeten belül zajlanak, illetve az önkormányzat által működtetett szervezetekhez kapcsolódnak.

Ellentétben a nagyon hatékonyan és példaértékű színvonalon megvalósított lakossági kommunikációval, az önkormányzati szervezetekkel (pl. kórház, iskolák, stb.) folytatott környezeti kommunikáció nem, vagy csak nehezen igazolható. Ezek a szervezet tevékenységük során mindegy szabad kezett kapva önállóan határozzák meg a környezetvédelemhez kapcsolódó tevékenységüket, és nem kapnak sem irányítást, sem ellenőrzést a folyamataik megvalósítása során.

Hasonló a kialakult helyzet az önkormányzat belső szervezeti egységei között is – az osztályok közötti környezeti kommunikáció hatékonyságát mindenképpen fokozni kell.

Környezeti hatékonyság felülvizsgálata

Összefoglalás

A lefolytatott felülvizsgálat alapján megállapítható, hogy a szervezet működését kettősség jellemzi: egyrészt a hatósági jogkörben, a lakosság felé végzett kommunikáció során kiemelkedően jó és példaértékű (!!!) az önkormányzat működése, másrészt azonban a szervezeten belüli folyamatokat erősíteni kell. A jelenleg rendelkezésre álló erőforrásokat a szervezet megpróbálja a lehető leghatékonyabban kihasználni, de vannak a szervezeten belül gyenge pontok, melyeket javasolt megszüntetni. Ezek lehetnek egyrészt szervezett intézkedések, oktatások, melyek segítségével a figyelem a problémás területekre van irányítva.

Itt kiemelten lehet kezelni az önkormányzati szervezeten belüli kommunikáció hatékonyságának javítását, mely által az információáramlás az egyes szervezetek között felgyorsul. Javasolt továbbá, hogy legyen kidolgozva egy, a környezettudatosságot növelő képzési anyag, melynek segítségével az önkormányzat segítséget nyújthat az önkormányzati szervezetek részére azok környezeti hatékonyságának növelésére. Ennek keretén belül lehetőség van pl. az energiahatékonyság növelésére (pl. elektromos készülékek „lekapcsolása”, energiatakarékos izzók alkalmazása, stb.), tudatosabb irodai működéssel papír- és irodai veszélyes anyag illetve tisztítószer felhasználásának csökkentésére.⁴ Az oktatások, tájékoztatók tartalma és mélysége a célcsoport függvényében változhat, de az alapvető szerep minden esetben a környezettudatosság fejlesztése marad.

A fentiekén túl beruházás-jellegű tevékenységek is bevezethetők, melyek az erőforrások hatékonyabb felhasználását hivatottak biztosítani. Itt javasolt megemlíteni az önkormányzat valamint az önkormányzati intézmények infrastruktúrájának felmérését, energetikai elemzését, de kisebb volumenű beruházások (pl. energiatakarékos víztartályok és -csapok, energiatakarékos izzók, stb.) is említésre méltó eredményeket hozhatnak. A későbbiekben javasolt megfontolni egy környezetirányítási rendszer kialakítását, mely segítséget nyújt az önkormányzatnak a környezeti hatékonysághoz kapcsolódó folyamatok ellenőrzésében, és iránymutatást ad a fejlődéshez, melyhez jó alapot biztosít a kiemelkedően precízen vezetett, és jól feldolgozható energiafelhasználás-nyilvántartás.

A szervezet környezeti hatékonysága a fentiek alapján fejleszthető, melyhez nagy segítséget nyújt a szervezetnek az egyéb, főleg lakosság irányába történő kommunikációjából származó információk saját részre történő felhasználása.

⁴ További információk a http://www.zoldiroda.hu/?A_Z%F6ld_Iroda_Programr%F3l oldalon található